

GEORGE SAND

De geschiedenis van mijn leven

Uit het Frans vertaald door
Ank Maas en A.M. de Hondt

Tekstkeuze en inleiding door Ank Maas

COLIBRI-BIBLIOTHEEK

Oorspronkelijke titel *Histoire de ma vie*, 1854, uitgegeven als
onderdeel van Sands *Oeuvres autobiographiques* in de reeks
Bibliothèque de la Pléiade, Gallimard, Parijs 1970
Eerste Nederlandstalige uitgave © Ank Maas, A.M. de Hondt
en De Geus BV, Breda 1993

Deze uitgave van World Editions kwam tot stand in
samenwerking met De Geus BV, 2016

Omslagontwerp Multitude
Omslagillustratie © Félix Nadar

ISBN 978 94 6237 147 7

NUR 321

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op
welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van World Editions BV, Breda, Nederland.
Telefoon: 076 523 3533. Internet: www.worldeditions.org.

Dit was een ander boek geweest als ik het had beëindigd voor de revolutie van 1848, het boek van een eenzame, van een grootmoedig kind, durf ik te zeggen. Ik heb in de wereld van de feiten mijn ogen de kost gegeven en toen ik terugkeerde was ik niet meer dezelfde. Ik verloor mijn jeugdillusies die ik, in het voorrecht van een teruggetrokken, beschouwend leven, langer had bewaard dan redelijk was.

Het zal dus een droevig boek worden als de indrukken van de laatste tijd me bijblijven. Maar wie weet? De tijd gaat snel, en tenslotte verschilt de mensheid niet van mij, dat wil zeggen dat ze heel gemakkelijk de moed verliest en weer opleeft. God beware me ervoor als Jean-Jacques Rousseau te geloven dat ik meer waard ben dan mijn tijdgenoten en het recht heb verworven hen te vervloeken!

Op 5 juli 1804 kwam ik ter wereld, mijn vader speelde viool en mijn moeder had een aardige roze jurk aan. Het was in een ogenblik gebeurd. Het geluk dat mijn tante Lucie me voorspelde viel me tenminste in zoverre ten deel dat ik mijn moeder niet lang heb laten lijden. Ik kwam als een wettige dochter ter wereld, wat zeer wel anders had kunnen zijn als mijn vader niet resoluut over de vooroordelen van zijn familie was heengestapt en ook dat was een geluk, want

anders had later mijn grootmoeder zich misschien niet zo liefderijk met mij bemoeid.

Ik had een sterke constitutie en gedurende mijn kinderjaren beloofde ik zeer mooi te worden, een belofte die ik niet heb gehouden. Als dochter van twee volmaakt mooie wezens had ik niet moeten ontaarden en mijn arme moeder, die schoonheid achtte boven alles, maakte me vaak naïeve verwijten.

Zichzelf werk ontzeggen ter wille van een heldere oogopslag, niet rennen in de zon wanneer Gods goede zon u onweerstaanbaar trekt, nooit op goede, stevige klompen lopen uit angst de wreef te misvormen, handschoenen dragen, dat wil zeggen afzien van de vaardigheid en kracht van de handen, zich veroordelen tot een eeuwigdurende onbeholpenheid en krachteloosheid, zich nooit vermoeien wanneer alles om onze volle inzet vraagt, kortom: onder een stomp leven om niet een getaande of gebarsten huid te krijgen of voortijdig te verwelken, daar heb ik onmogelijk acht op kunnen slaan. Mijn moeder gaf me standjes en mijn grootmoeder deed er nog een schepje bovenop en het hoofdstuk hoeden en handschoenen was de wanhoop van mijn kindertijd.

Alles tezamen, met mijn haar, mijn ogen en mijn tanden en zonder misvormdheid was ik in mijn jeugd mooi noch lelijk, wat ik voor mij als een groot voordeel beschouw, want lelijkheid leidt tot vooringenomenheid en schoonheid ook, zij het in een andere zin. Een stralend uiterlijk wekt te veel

verwachting, een uiterlijk dat afstoot te veel wantrouwen. Je kunt beter een goed gezicht hebben dat niemand verblindt of afschrikt en ik heb me er met mijn vrienden van beiderlei kunne wel bij bevonden.

Ik heb van mijn gezicht gesproken om er verder niet meer van te hoeven spreken. Daar dit hoofdstuk in het levensverhaal van een vrouw onbeperkt verlengd dreigt te worden, zou het de lezers kunnen afschrikken; ik heb me gevoegd naar het gebruik een uiterlijke beschrijving te geven van het personage dat men ten tonele voert en wel bij het eerste woord over mezelf, om voor de verdere loop van mijn verhaal van deze kinderachtigheid verlost te zijn; misschien had ik het helemaal kunnen overslaan, ik ben eens nagegaan wat het gebruik is en heb gezien dat heel serieuze mannen wanneer ze hun leven vertellen niet meenden zich eraan te moeten onttrekken. Het had dus misschien aanmatigend geleken om niet deze kleine tol te betalen aan de vaak wat onnozele nieuwsgierigheid van de lezers.

Toch moet ik hier juist in dit verband een nogal eigenaardige omstandigheid noemen en wel dat ik pas sinds een paar jaar positief weet wie ik ben. Er bestond een lezing dat ik in 1802 of 1803 in Madrid zou zijn geboren en de geboorteakte met mijn naam erop zou in werkelijkheid van een ander kind zijn geweest, dat later werd geboren en na korte tijd stierf. Ten slotte heb ik uit een verzameling brieven, die verder voor de lezers van geen belang zijn, zekerheid

gekregen omtrent mijn identiteit. Ik ben wel degelijk op 5 juli 1804 in Parijs geboren, ik ben wel degelijk *mijzelf* in één woord, wat me toch niet onaangenaam is, want het is altijd wat hinderlijk als je twijfelt aan je naam, leeftijd en geboorteland.

Mijn vader was in Boulogne-sur-Mer in ondertrouw gegaan en trad in Parijs, buiten medeweten van zijn moeder, in het huwelijk; wat nu geenszins mogelijk zou zijn, kon toen wel dankzij de wanorde en de onzekerheid der betrekkingen na de Revolutie. Het was een moment van overgang tussen de oude maatschappij en de nieuwe en het raderwerk van de burgerlijke wetten haperde.

Het zedelijkheidsgevoel van mijn moeder was een voorbeeld van die overgangstoestand. Alles wat ze van de burgerlijke huwelijksvoltrekking had begrepen was dat hierdoor de wettigheid van mijn geboorte was verzekerd. Ze had dus geen gewetenswroeging over de onregelmatigheden die haar burgerlijk huwelijk vergemakkelijkten, maar over het kerkelijke huwelijk des te meer, zodat mijn grootmoeder, ondanks haar tegenzin, verplicht werd het bij te wonen.

Men moet wel geloven dat het leven in zichzelf iets goeds is, omdat het zo zoet begint en de kinderjaren zo'n gelukkige tijd zijn. Er is onder ons niemand die niet aan deze gouden tijd terugdenkt als aan een vervlogen droom, waarmee in het vervolg niets kan worden vergeleken. Ik zeg een droom en denk daarbij aan die eerste jaren, waarin onze herinneringen

onzeker zweven en uit een vaag geheel slechts enkele losse indrukken opduiken. Het is niet te zeggen waarom er voor ieder van ons zo'n machtige bekooring uitgaat van die voor anderen onbetekenende geheugenflitsen.

Het herinneringsvermogen is van individu tot individu verschillend en daar het bij niemand volledig is, kent het duizend en één inconsequenties. Zijn we misschien in dit opzicht allemaal ongeveer gelijk begaafd en hebben we misschien van de voorbije dingen een duidelijk of vaag besef naarmate zij ons meer of minder hebben beroerd? Door zekere innerlijke bekommernissen worden we bijna onverschillig voor feiten die de wereld om ons heen doen wankelen. Het gebeurt ook dat we slecht onthouden waar we weinig van hebben begrepen. Vergetelheid is misschien niet anders dan onverstand of onoplettendheid.

Hoe het ook zij, hier volgt de eerste herinnering uit mijn leven en die gaat ver terug. Ik was twee jaar, een kindermeid liet me uit haar armen vallen op de hoek van een schoorsteenmantel, ik was bang en had een wond aan mijn voorhoofd. Deze klap, waarvan mijn zenuwgestel wankelde, gaf me het gevoel te leven en ik zag duidelijk en zie nog het roodachtige marmer van de schoorsteenmantel, bloed en het verbijsterde gezicht van de meid.

Vanaf de val op de schoorsteenmantel tot mijn derde jaar kan ik me alleen te binnen brengen dat

de uren zich onbestemd aaneenregen en ik zonder te slapen in mijn bedje lag en een plooi in het gordijn aanschouwde of een bloem op het behang; ik herinner me ook dat het rondzoemen van de vliegen me erg bezighield en dat ik vaak voorwerpen dubbel zag, een omstandigheid die ik onmogelijk kan verklaren en die verscheidene andere mensen naar ze me hebben gezegd ook kennen uit hun vroegste kindertijd. Vooral de vlam van de kaars leverde deze aanblik op en hoewel ik me rekenschap gaf van het gezichtsbedrog kon ik me er niet aan onttrekken. Het lijkt me zelfs dat dit gezichtsbedrog een van de kleurloze vermaken was van mijn gedwongen verblijf in de wieg en het wiegeleven komt me voor als een buitengewoon lange tijd van lome verveling.

Mijn moeder hield zich zeer vroegtijdig bezig met mijn ontwikkeling en mijn verstand was gewillig, maar liep op niets vooruit; ik had een laatbloeier kunnen zijn als men mij met rust had gelaten. Ik liep met tien maanden, was tamelijk laat met praten, maar toen ik eenmaal een paar woordjes begon te zeggen leerde ik alle woorden erg snel en op mijn vierde kon ik erg goed lezen, net als mijn nichtje Clotilde, we kregen om beurten van haar en mijn moeder les. We moesten ook gebeden leren en ik herinner me dat ik ze van begin tot eind zonder haperen opzei zonder er iets van te begripen.

We werden ook gedrild om de fabels van La Fontaine van buiten te leren en toen ik ze bijna allemaal

kende waren ze nog een gesloten boek voor me. Er bestaat geen literatuur voor kleine kinderen. Behalve wiegeliedjes is er weinig dat werkelijk tot hun verbeelding spreekt. De eerste versjes die ik hoorde zong mijn moeder voor me met de helderste, zoetste stem die je maar kunt horen.

Ga je mee naar de kippenren,
daar legt voor lieve kinderen
de witte kip haar zilv'ren ei
en maakt het jonge volkje blij.

Het is geen rijk rijm, maar daar hing ik niet aan, die witte kip en haar zilveren ei maakten een levendige indruk op me.

Mijn moeder zong op kerstavond ook een dergelijk liedje voor me, maar omdat het maar eens per jaar terugkwam heb ik het niet onthouden. Wat ik niet vergeten ben, is hoe ik volstrekt geloofde dat het kerstmannetje, die goede oude baas met zijn witte baard, door de schoorsteen omlaag kwam en om middernacht een presentje in mijn schoen zou stoppen. Middernacht! Nooit kon ik zolang wakker blijven en de volgende dag keek ik het eerst van al naar mijn schoen bij de haard. Op blote voeten rende ik naar mijn schat. Het was nooit een prachtige gift want we waren niet rijk. Het was een koek, een sinaasappel of heel eenvoudig een mooie, rode appel. Maar het presentje leek me zo kostbaar dat ik er nau-

welijks van durfde eten. De verbeelding speelde ook daar haar rol en zo is heel het kinderleven.

Ik keur het helemaal niet goed dat Rousseau het wondere wil afschaffen als was het een leugen. Redelijkheid en ongeloof komen vlug genoeg vanzelf. Ik herinner me het jaar zeer goed dat ik voor het eerst ging twifelen of de kerstman echt bestond. Ik was vijf of zes en ondervond iets van spijt toen ik niet meer in het mannetje met zijn witte baard kon geloven. Ik heb mijn zoon er langer in zien geloven; jongens zijn simpeler dan meisjes, maar ook voor hem werd het eerste jaar dat hij twijfelde het laatste waarin het kerstmannetje op bezoek kwam. Men moet kinderen de gerechten voorzetten die bij hun leeftijd passen en men moet op niets vooruitlopen. Zolang zij behoefte hebben aan het wondere moet het hun gegeven worden. Wanneer ze weerzin beginnen te krijgen moet men zich hoeden ze langer op een dwaalspoor te houden en de natuurlijke vooruitgang van hun verstand te belemmeren.

Het wondere uit het kinderleven wegnemen, is te werk gaan tegen de wetten van de natuur zelve. Is de kinderstaat bij de mens niet geheimzinnig en vol onverklaarde wonderen? De snelle ontwikkeling van de menselijke ziel in onze eerste jaren, de vreemde overgang van een op chaos lijkende toestand naar inzicht en maatschappelijkheid, het eerste besef van de taal, dat onbegrijpelijke werk van de geest die leert benoemen, niet alleen voorwerpen buiten ons maar